

Rezumat

Teză de abilitare

Economia globală ca formă de cooperare socială bazată pe diviziunea extinsă a muncii: sisteme economice, antreprenoriat, comerț și politici economice

Candidat:

Conf. univ. dr. Mihai Vladimir TOPAN

În prezenta teză de abilitare mi-am propus să realizez următoarele: după o scurtă introducere, am prezentat cadrul general în care pot fi incluse toate eforturile mele de cercetare; apoi - și aceasta este partea cea mai extinsă - am intrat în detaliile celor zece contribuții pe care le-am depus pentru procesul de abilitare; în cele din urmă, am elaborat filosofia generală de cercetare și coordonare doctorală pe care intenționez să o pun în aplicare în viitor, împreună cu unele considerații mai specifice și mai practice privind activitatea mea academică și de consiliere/coordonare de doctorat. În cele ce urmează, permiteți-mi să le rezum pe scurt în ordine.

În **secțiunea introductivă**, am subliniat câteva aspecte generale ale demersurilor mele academice (în ansamblu) care sunt relevante atât pentru înțelegerea ulterioară a celor zece contribuții solicitate, cât și pentru profilul viitor al activității mele de coordonare de doctorat. Astfel, este important de reținut faptul că, încă din timpul școlii doctorale, am fost interesat de antreprenoriat ca realitate economică fundamentală, fără de care economia nu poate avea sens. Aproape toate celelalte analize ale mele presupun - implicit sau explicit - acest aspect. Apoi, am mereu în vedere faptul că economia este o știință aparte, cu propriile sale exigențe epistemologice. Discernământul epistemologic este ceva ce mă străduiesc întotdeauna să

ating sau, cel puțin, să nu pierd complet din vedere. O cercetare economică de bună calitate necesită conștiință și discernământ epistemologic. În al treilea rând, aspectele economice nu pot fi separate de considerațiile de tip "extra-economic" sau "dincolo de economic". Am fost întotdeauna interesat de modul în care aspectele morale, etice sau chiar religioase sau teologice influențează analiza economică (și de modul în care acestea pot fi combinate). În sfârșit, am precizat încă de la început că perspectiva mea datorează foarte mult Școlii austriece de economie. Departate de a considera acest lucru un defect sau o prejudecată, eu îl consider o caracteristică avantajoasă/fericită/benefică. Nu există cercetare bună care să nu aibă la bază o perspectivă anume. Sunt profund suspicios față de cei "fără perspectivă" și care "nu datorează nimic" - din punct de vedere academic și științific - nimănui. Sau de "ecumeniștii" pentru care "totul este permis", orice perspectivă fiind la fel de bună ca oricare alta. Astfel, fundamentarea cercetărilor mele pe principiile și metodele Școlii Austriece le conferă, după părerea mea, mai multă profunzime și le face mai bogate și mult mai în contact cu realitatea - chiar și atunci când sunt strict teoretice - decât cercetarea economică obișnuită din *mainstream*, care se laudă cu "empirismul".

În **prima secțiune** a tezei am elaborat contextul conceptual în care cercetarea și predarea mea - inclusiv cele zece contribuții - pot fi mai bine înțelese. Acest lucru a fost cu atât mai necesar, cu cât natura activității noastre academice implică eforturi oarecum diverse în varii domenii tematice. Acest fundal conceptual poate fi abordat de sus sau de jos. Dacă începem de sus, noi - în departamentul și facultatea noastră - vedem economia ca pe o *economie globală* încă de la început. Prin urmare, toate contribuțiile mele sunt așezate pe acest fundal global, într-un fel sau altul. Pe de altă parte, dacă o abordăm de jos, putem vedea economia globală ca un sistem complicat de *diviziune socială extinsă a muncii*. Și acest lucru merge în sus, de la nivel urban și local, până la nivel național, regional și global. După cum am menționat anterior, observații precum "costurile de oportunitate relevante sunt costurile globale (sau prețurile mondiale)" întruchipează această importanță a economiei globale și a structurii sale.

Pentru a face mai clară structura *economiei globale ca sistem de diviziune socială extinsă a muncii* și pentru a pune în lumină complexitatea acesteia, am discutat pe rând o serie de componente sau aspecte ale acesteia. Le voi menționa aici doar ca o scurtă aducere aminte, deoarece acestea au fost abordate în secțiunea corespunzătoare.

Astfel, economia globală, așa cum o vedem astăzi, se prezintă ca una cu comerț și intermediari, deoarece lanțul de aprovizionare "scurt" este rareori cel mai eficient. Complexitatea și procesele de producție și lanțurile de aprovizionare lungi implică o importanță mult mai mare a timpului - și conștientizarea acestuia. Timpul este esențial în economia modernă, și nu numai în virtutea unor glume intuitive precum faimoasa expresie "timpul înseamnă bani", ci și având în vedere faptul că producția modernă este rareori orientată către nevoile imediate și vizează satisfacerea unor nevoi viitoare mai mult sau mai puțin îndepărtate, uneori la ani distanță de momentul planificării și/sau al producției. Elementul timp este și mai clar atunci când este legat de dezvoltarea sectorului financiar. Acestea fiind spuse, am ajuns la un alt aspect al economiei moderne care este, într-o anumită măsură, inevitabil, și anume „financiarizarea”. Ingredientele eterogene ale vieții economice moderne nu pot fi integrate într-un mod unitar decât prin intermediul unei abordări financiare. Acum, avansând în listă fără o ordine anume, „financiarizarea” este imposibilă într-o economie nemonetară. Astfel, intervine în mod crucial aspectul utilizării banilor și a instrumentelor monetare. Diviziunea extinsă a muncii nu ar fi nici măcar posibilă în absența acestora. Un mijloc de schimb general acceptat prilejuiește apariția pe piața monetară a prețurilor tuturor bunurilor și serviciilor - bunuri de consum sau factori de producție - produse în economie, oferind numitorul comun prin intermediul căruia se pot compara proiecte de investiții sau planuri de producție sau de afaceri alternative și se poate selecta alternativa cea mai bună. Acest lucru ne conduce în mod firesc la observația că calculul monetar este indispensabil (în economia modernă) tocmai pentru că nu atât bunurile de consum sunt cele cu care este dificil să operezi (în sensul de a ști ce să faci cu ele), ci bunurile de capital sau factorii de producție. Deoarece acestea nu satisfac nevoile în mod direct, ci doar indirect - uneori destul de îndepărtat - și în cooperare necesară cu alți factori de producție, ele nu pot fi apreciate/evaluate/estimate decât prin prisma calculului economic (al profiturilor și pierderilor) în termeni monetari.

Toate cele de mai sus nu înseamnă că contextul economic este unul de certitudine - dimpotrivă. Cu cât cadrul este mai complex, cu atât *incertitudinea* aferentă oricărui proiect și a oricărei acțiuni este mai mare. De aici, nevoia sau cerința - din nou - inevitabilă de antreprenariat. Fenomenele economice moderne sunt în mod necesar fenomene *antreprenoriale*. De asemenea, complexitatea venind cu diferite grade de aglomerare, un alt

aspect al economiei moderne este urbanizarea - fără a fixa neapărat perspectiva aici cu privire la tipul de urbanizare. Dar economia modernă nu este - sau nu este în principal - o economie agrară, rurală.

Nu în ultimul rând - un punct întărit *ad nauseam* în această teză - toate cele de mai sus, complexitatea, incertitudinea și toate celelalte nu înseamnă în niciun fel că întregul proces este haotic, iremediabil neregulat și catastrofal. Dimpotrivă, din nou. Dimpotrivă - și aceasta este frumusețea perspectivei economice - este surprinzător de ordonat, sau "cosmic", dacă se poate spune așa. Tocmai în activitatea de a pune în lumină legile și tendințele care stabilesc, restabilesc și mențin pe termen lung o astfel de ordine socială simt că m-am specializat devenind economist, în special unul care analizează relațiile economice internaționale - cele aparent mai predispuse la evoluții haotice.

În **cea mai cuprinzătoare secțiune** a prezentei teze de abilitare am prezentat cele mai importante zece contribuții de cercetare pe care le-am produs de-a lungul anilor de activitate academică (vezi tabelul de la paginile 38-39). Nu este necesar în acest moment să reiau ceea ce a fost prezentat și comentat pe larg mai sus, în corpul principal al acestei teze, ci doar să subliniez faptul că, deși articolele par împrăștiate pe diverse teme și domenii de cercetare (sisteme și politici economice, antreprenoriat și teoria firmei, financiarizare, etică în afaceri, problematica costurilor tranzacționale etc.), există un grad semnificativ de unitate în ele, în sensul că toate sunt ingrediente în ceea ce am numit mai sus complexitatea economiei globale văzută ca diviziune socială extinsă a muncii. Din nou, acest lucru ar trebui să fie clar până acum, așa că nu voi spune mai mult în această privință. Cu toate acestea, ar trebui să reiterez și faptul că această "diversitate" este împinsă și de exigențele aspectelor de cercetare ale carierei academice în științele sociale românești, în căutarea aproape frenetică de sincronizare cumva cu mediul analog occidental. Astfel, luxul de a urmări o strategie de cercetare și predare și scriere mai restrânsă, mai focalizată și mai îngust specializată este prea riscant și opțional. Trebuie să profiți de oportunitățile (de publicare) care îți ies în cale.

În **secțiunea finală**, precedând aceste observații finale, am adăugat câteva cuvinte despre filosofia generală a viitoarei mele cariere academice, inclusiv coordonarea doctoratului, desigur, urmată de câteva strategii mai specifice de cercetare, lectură și scriere. Am comentat principala dificultate - cel puțin așa cum înțeleg eu în acest moment - a viitoarei activități de

coordonare a doctoratelor: penuria de capital uman de cercetare autentic sau, în cuvinte simple, de candidați buni - motivați și interesați. Am prezentat câteva modalități de a face față acestei provocări, de la tipul de seminarii, la strategiile de lectură și scriere - și chiar de dezvoltare personală - pe care va trebui, cel mai probabil, să le folosesc. Toate acestea, de asemenea, legate de strategia de producere a materialelor care vor constitui în cele din urmă tezele de doctorat propriu-zise, precum și de condițiile lor prealabile (în ceea ce privește publicațiile). De asemenea, am precizat câteva teme sau chiar titluri ale unor materiale aflate în diferite stadii de finalizare la care intenționez să (mai) lucrez, de la articole de jurnal (academic), la manuale și scrieri de popularizare pentru publicul larg. În acest moment nu pot decât să sper că, cu ajutorul lui Dumnezeu, voi realiza/realiza o parte cât mai mare din tot ceea ce am menționat și să închei aici.